

Václav, vévoda, mučedník

narozen: kolem r. 907 ve Stochově, Česká Republika

zemřel: 28. září 929 ve Staré Boleslavi

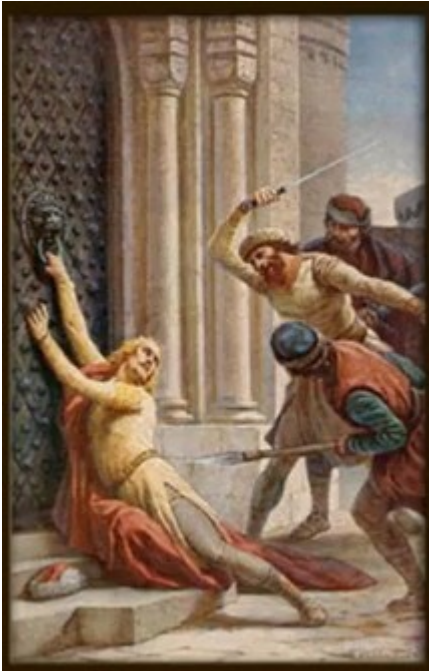
patron Čech

Sv. Václav, jehož slovanské jméno (ze staročeského Veceslav, Věnceslav) znamená „více slavný“, kníže český a příslušník třetí křesťanské generace dynastie Přemyslovců, se narodil asi roku 907 podle tradice ve Stochově za vlády bratra jeho otce, knížete Spytihněva. Byl nestarším synem pozdějšího knížete Vratislava I. a Drahomíry, která pocházela z kmene pobaltských Slovanů Stodoranů tehdy obývajících území dnešního Braniborska. Václav měl ještě dva bratry (Boleslava a Spytihněva, který zemřel mlád) a čtyři sestry, z nichž jménem známe jen Přibyslavu. Vychován byl v křesťanském prostředí pod dohledem své babičky sv. Ludmily, první české křesťanské a historické kněžny a první světice našich dějin. Nejprve byl vzdělán ve slovanském písmu a později byl poslán na latinskou školu v Budči, kde působil jako učitel kněz zvaný Učen a kde se naučil i řecky. Svou vzdělaností i zbožností převyšoval své okolí natolik, že tehdejší velmožové hořekovali: „Co si počneme s ním; ten, jenž měl být knížetem je zkažen od kněží a je jako mnich.“

V roce 924, kdy mu bylo osmnáct let, se Václav ujal vlády, vypudil matku a dal přenést ostatky své babičky Ludmily z Tetína do Prahy do dokončeného chrámu sv. Jiří, čímž ji vlastně kanonizoval. Přes své asketické sklony, mládí i složitost doby se projevil jako schopný a prozíravý panovník. Území, jemuž vládl, bylo ještě zčásti pohanské a zčásti christianizované, přičemž přibližně stejným dílem byla rozšířena liturgie slovanská i latinská. Mladému českému státu hrozilo vedle této vnitřní nestability i nebezpečí vnější. Na jihovýchodě země neustále existovala hrozba maďarského vpádu a ani západní hranice nebyla bezpečná. Čechy byly církevně podřízené Řeznu a bavorský vévoda Arnulf (907-937) sledoval v Čechách vlastní politické cíle, což prokázal svým vpádem do Čech roku 922. Vedle toho se stal mocným i saský Jindřich I. Ptáčník, roku 919 zvolený za německého krále, který začal sjednocovat Německo v říši. Kníže Václav založil svou politiku na další Christiani země, na snaze upevnit jednotu země a vyhnout se konfliktům se sousedy. Raději se podřídil Jindřichu I., přičemž si uchoval panovnickou svrchovanost, aby zabránil další válce. Souhlasil s poplatkem pěti set hřiven stříbra a sto dvaceti volů, který zcela jistě existoval dříve a nepředstavoval nic potupného. Šlo o jakýsi „tributum pacis“ (tj. poplatek za mír), který, např. Maďarům platili jak Jindřich I., tak i Arnulf. Mezi Jindřichem I. a Václavem došlo ke sblížení a projevem tohoto přátelství byl Jindřichův velkorysý dar Václavovi - rámě sv. Víta, světce pokládaného za

státotvorného a jemuž byl přičítán vzrůst saského vlivu a moci. Zřetelná změna Václavovy církevně-politické orientace se projevila zasvěcením nového, v pořadí již třetího kostela na Hradě pražském, saskému patronu sv. Vítu. Kníže Václav správně rozpoznal budoucí vývoj v Evropě, avšak nebyl pochopen svým okolím. Mezi odpůrce potlačení bavorského vlivu a mezi nespokojence s prosaskou politikou patřil i Boleslav, jehož hrůzný čin mohl být vedle osobních pohnutek motivován i politicky.

Kníže Václav byl pozván bratrem Boleslavem k slavné mši na památku sv. Kosmy a Damiána (27. září), jimž byl staroboleslavský chrám zasvěcen. Ač byl patrně varován, dal se přemluvit a zůstal nejen na následné hostině, ale i přes noc. V pondělí ráno dne 28. září 929, v den, který nebyl v tehdejší kalendáři ještě nikomu zasvěcen, šel do kostela a cestou byl napaden Boleslavem. Jemu se ještě ubránil, ale tlupě jeho ozbrojenců, z nichž známe některé jmény, již nikoliv. Před chrámovými dveřmi, za nimiž byl chráněn církevním azylem, byl dostižen a ubit. Matka Drahomíra se s pláčem vrhla na mrtvé tělo syna, kterého pak dala v kostele sv. Kosmy a Damiána pohřbit. Na místě vraždy i na hrobu knížete se začaly dít nevídané věci. Po tři dny se krev mučedníka nevsakovala a nešla smýt ani ze zdi kostela.

Drahomíra, která dostala strach, prchla ze země, zatímco Boleslav odjel do Prahy, kde se uchopil moci sérií dalších vražd Václavových stoupenců i jejich dětí, které dal utopit ve Vltavě.

Úcta a tradice: Již od svého zavraždění byl kníže Václav uctíván jako mučedník a patron země. Postupně vzniká idea českého státu jako země sv. Václava. Brzy prohlédl i bratrovrah Boleslav, který se začal kát ze svého činu. Po třech letech dal v neděli 4. března 932 otevřít hrobku, kde bylo tělo mrtvého knížete nalezeno neporušené a dokonce, s výjimkou té, kterou zasadil bratr, všechny rány byly vyhojené. Proto dal přednost tiché noční translaci bratrova těla z Boleslavi do Prahy do kaple chrámu sv. Víta v jižní apsidě rotundy, čímž podle tehdejších představ provedl důležitý kanonizační akt. Mučednictví sv. Václava a sv. Ludmily se stalo legitimací Čechů pro vstup do společenství křesťanských národů Evropy. Koncem 10. či začátkem 11. století bylo jméno sv. Václava pojato do seznamu svatých rezenské diecéze a jemu první zasvěcený kostel byl postaven roku 972 v Proseku u Prahy. Od roku 1004 se objevuje jeho jméno a počínaje vládou Oldřichovou i jeho vyobrazení na mincích, později i na pečetích. Ve 12. století dochází ke změně obrazu světce - není to již světec se sepjatýma rukama a svatozáří, ale patron a ochránce v podobě rytíře se štítem a korouhví. Stává se hlavním patronem českého národa a státu. Jsou mu zasvěcovány kostely a kaple,

především v pohraničí. Také Pražský hrad se stal Hradem sv. Václava. Světcovo kopí sloužilo se zavěšeným praporcem sv. Vojtěcha jako válečná zástava a bylo nošeno před vojskem. Kníže Břetislav I. dal roku 1046 postavit ve Staré Boleslavi nový chrám sv. Václava a u něj zřídil kapitolu. Kníže Spytihněv II. zasvěcuje novou stavbu pražského velechrámu sv. Vítu, Václavu a Vojtěchovi.

Věhlas českého světce a patrona se rychle šířil Evropou. Již roku 992 mu byl zasvěcen oltář v halbertstadské katedrále. Jako svatý byl již na sklonku 11. století ctěn na Rusi, v Sasku, na Balkáně a v Římě.

Ve 13. století vznikl slavný svatováclavský chorál, který se stal středověkým ekvivalentem novodobé státní hymny. Velkým ctitelem sv. Václava byl Karel IV., který vlastnoručně sepsal legendu oslavující svého předka. Jeho kapli v nově budované katedrále dal bohatě vyzdobit a učinil z ní duchovní střed státu. Tam byly také uloženy korunovační klenoty, pro které si Karel IV. vyžádal na papeži Klimentu VI. listinu, jíž byla nová královská koruna věnována zemskému patronu sv. Václavu. Koruna spočívala na lebce světce a snímala se jen při korunovacích a při jiných významných příležitostech. Byla pod papežskou ochranou pod trestem exkomunikace. Stala se majetkem sv. Václava a jednotliví panovníci se stávali jen jejími dočasnými nositeli a vykonavateli světcovy vůle.

Ctitelem sv. Václava byl také M. Jan Hus, který o něm kázal. Husité se také národního světce dovolávali a přidali ke svatováclavskému chorálu další sloky. Sv. Václav se nestal výhradně katolickým světce, ale křesťanským a národním symbolem. Se sv. Václavem bylo spojeno vše, co bylo důležité v životě národa - stal se symbolem české státnosti. Jeho obraz je na pečetích zemského soudu a pražské univerzity. V roce 1848 byly před sochou sv. Václava formulovány české státoprávní požadavky. U sochy sv. Václava byla také dne 28. října 1918 čtena zpráva o vyhlášení československé samostatnosti. Václavské náměstí se pak stalo shromaždištěm odpůrců komunistické totality a svědkem důležitých dějů, zejména let 1968 a 1989.

Z osobních památek se zachovala světcova drátěná košile a také vojenská přilba. Tradice také identifikuje kruh na dveřích svatováclavské kaple u sv. Víta s kruhem, jehož se kníže držel ve chvíli mučednické smrti.

Sv. Václav byl muž zbožný, vzdělaný a laskavý, ale také spravedlivý a rozvážný vladař. Jeho zhojená sečná rána na lebce nasvědčuje, že nebyl zbabělcem. Pamětihodné je zejména jeho kácení šibenic, vykupování lidí z otroctví a propouštění vězňů.

Jeho postava vyniká natolik svým duchovním obsahem, že přerostla rámeček církve a stala se symbolem národa a státu. Jeho posmrtná role a vláda mnohonásobně překonává jeho pozemské panování.

Znázorňování: *Sv. Václav bývá zobrazován: ve zbroji, v železné košili, s knížecí čapkou a s mečem. V rukou má pak kopí s praporcem a štít, na nichž se spatřuje plamenná orlice (tzv. svatováclavská). Od doby baroka bývá často na koni,*

jindy s babičkou sv. Ludmilou či jak pěstuje révu a obilí. Dalšími jeho atributy jsou staroboleslavský mariánský reliéf (paladium) či klasy a hrozny. Sv. Václav je patronem vinařů a sládků, patronem šlechty a kléru. Jeho památka se slaví 28. září.

Sv. Václav se stal nejen symbolem, ale i garantem české státnosti a po staletí se stal programem Cechů v bojích za národní přežití a zároveň i nadějí pro budoucnost. Svým životem i odkazem zařadil český národ i stát do evropského společenství.

Václav je vzorem křesťanského panovníka a svatosti. Jeho život i smrt svědčí o tom, že zdravý život národa spočívá na vzdělanosti a mravnosti se živým vztahem k Bohu.

Svůj vztah k dnešnímu světcí vyjádřeme i ve svém srdci chorálem, jehož vznik sahá až do XII. století:

"Svatý Václave, vévodo české země, kníže náš, pros za nás Boha, svatého Ducha, Kriste eleison.

Ty jsi dědic české země, rozpomeň se na své plémě. Nedej zahynouti nám ni budoucím, svatý Václave, Kriste eleison.

Pomoci my tvé žádáme, smiluj se nad námi, utěš smutné, zažeň vše zlé, svatý Václave, Kriste eleison. ...

Bohu Otci chválu vzdejme, svatým křížem se žehnejme: Ve jménu Otce i Syna jeho i Ducha Svatého. Kriste eleison."

Všemohoucí, věčný Bože, dej, ať po vzoru svatého mučedníka Václava žijeme moudře a spravedlivě, ať statečně usilujeme o to, co slouží k nastolení tvého pokoje, a přemáháme zlo dobrem. Skrze tvého Syna Ježíše Krista, našeho Pána, neboť on s tebou v jednotě Ducha svatého žije a kraluje po všechny věky věků.